

SANOAT KORXONALARIDA KADRLAR SALOHİYATIDAN FOYDALANISH SAMARADORLIGINI OSHIRISHDA KLASTER TIZIMINING ROLI

Yoqubova Husnorabonu Bahrom qizi

Andijon davlat texnika instituti

Iqtisodiyot va boshqaruv fakulteti Iqtisodiyot yo'nalishi

4-kurs, k-51-22 guruh talabasi

E-mail: husnorayoqubova@gmail.com

Saidahmedov N.

Ilmiy rahbar: "Iqtisodiyot" kafedrasi katta o'qituvchisi

<https://doi.org/10.5281/zenodo.19757893>

ANNOTATSIYA

Ushbu maqolada sanoat korxonalarida kadrlar salohiyatidan foydalanish samaradorligini oshirishda klaster tizimining o'рни va ahamiyati tahlil qilinadi. Zamonaviy iqtisodiyot sharoitida raqobatbardoshlikni ta'minlashda inson resurslari hal qiluvchi omil bo'lib, ularni samarali boshqarish va rivojlantirish klaster yondashuvi orqali yanada yuqori natijalarga erishishga xizmat qiladi. Tadqiqotda klaster tizimi doirasida korxonalar, ta'lim muassasalari, ilmiy-tadqiqot markazlari va ishlab chiqarish subyektlari o'rtasidagi integratsiya jarayonlari ko'rib chiqiladi. Shuningdek, kadrlar tayyorlash, qayta tayyorlash va ularning malakasini oshirish mexanizmlari klaster tizimi asosida qanday takomillashishi mumkinligi yoritiladi.

Kalit so'zlar: kadrlar salohiyati, klaster tizimi, sanoat korxonalar, inson resurslari, mehnat unumdorligi, innovatsion rivojlanish, boshqaruv samaradorligi, raqobatbardoshlik, integratsiya.

THE ROLE OF THE CLUSTER SYSTEM IN INCREASING THE EFFICIENCY OF USING HUMAN CAPACITY IN INDUSTRIAL ENTERPRISES

ANNOTATION

This article analyzes the role and importance of the cluster system in increasing the efficiency of using human capital in industrial enterprises. In the modern economy, human resources are a decisive factor in ensuring competitiveness, and their effective management and development serve to achieve higher results through the cluster approach. The study examines the integration processes between enterprises, educational institutions, research centers and production entities within the framework of the cluster system. It also highlights how the mechanisms for training, retraining and improving the skills of personnel can be improved based on the cluster system.

Key words: human capital, cluster system, industrial enterprises, human resources, labor productivity, innovative development, management efficiency, competitiveness, integration.

KIRISH

Sanoat korxonalarining barqaror rivojlanishi va global bozorda raqobatbardoshligini ta'minlashda kadrlar salohiyatidan samarali foydalanish muhim strategik omil hisoblanadi. Bugungi kunda ishlab chiqarish jarayonlarining murakkablashuvi, raqamli texnologiyalarning jadal rivojlanishi hamda innovatsion yondashuvlarning keng joriy etilishi inson resurslariga bo'lgan talabni yanada oshirmoqda. Shu bois, kadrlar salohiyatini to'g'ri shakllantirish, uni rivojlantirish va undan oqilona foydalanish har bir sanoat korxonasi uchun ustuvor vazifaga aylangan.

So'nggi yillarda iqtisodiyotni modernizatsiya qilish jarayonida klaster tizimi muhim tashkiliy-iqtisodiy model sifatida keng qo'llanilmoqda. Klaster yondashuvi sanoat korxonalari, ta'lim muassasalari, ilmiy-tadqiqot markazlari va xizmat ko'rsatish sohalari o'rtasidagi o'zaro integratsiyani kuchaytiradi. Bu esa nafaqat ishlab chiqarish samaradorligini oshirishga, balki kadrlar tayyorlash va ularning kasbiy malakasini doimiy ravishda rivojlantirishga ham xizmat qiladi.[1]

MUHOKAMA VA NATIJALAR

Klaster tizimining asosiy afzalliklaridan biri — bilim, tajriba va innovatsion g'oyalarning tezkor almashinuvi orqali inson kapitalidan maksimal darajada foydalanish imkoniyatini yaratishidir. Bunday yondashuv sanoat korxonalarida mehnat unumdorligini oshirish, boshqaruv jarayonlarini optimallashtirish hamda zamonaviy texnologiyalarni samarali joriy etish uchun qulay shart-sharoit yaratadi.[2]

Shuningdek, klaster tizimi doirasida kadrlar tayyorlash jarayoni bozor talablariga yaqinlashtiriladi, bu esa bitiruvchilarning ishga joylashish imkoniyatlarini oshiradi va korxonalarda malakali mutaxassislar yetishmovchiligi muammosini kamaytiradi. Natijada, sanoat korxonalari o'z faoliyatini innovatsion asosda tashkil etish va raqobatbardoshligini mustahkamlash imkoniga ega bo'ladi.

Ushbu maqolada sanoat korxonalarida kadrlar salohiyatidan foydalanish samaradorligini oshirishda klaster tizimining roli, uning iqtisodiy va tashkiliy afzalliklari hamda amaliy mexanizmlari tahlil qilinadi.[3]

Hozirgi globallashtirish jarayonida mamlakatlarning iqtisodiy raqobatbardoshligini oshirish eng dolzarb vazifalardan biri bo'lib qolmoqda. Shu nuqtayi nazardan, klaster tizimi to'g'ri tashkil etilganda ishlab chiqarish samaradorligini oshirish, innovatsion rivojlanishni jadallashtirish hamda bozor o'zgarishlariga tez moslashish imkonini beradi. Ushbu yondashuv klaster tizimining institutsional asoslari va uning iqtisodiy raqobatbardoshlikka ta'sirini tahlil qilishni taqozo etadi.[4]

Klaster tizimi bozor iqtisodiyoti sharoitida muhim institutlardan biri bo'lib, u iqtisodiy samaradorlikni oshirishga xizmat qiluvchi bir qator omillarni o'z ichiga oladi. Jumladan, normativ-huquqiy baza, davlat tomonidan yaratiladigan qo'llab-quvvatlash mexanizmlari, soliq imtiyozlari va maxsus dasturlar klasterlar faoliyatining samarali yo'lga qo'yilishida muhim o'rin tutadi. Bundan tashqari, davlat va xususiy sektor o'rtasidagi hamkorlik klaster modelining asosiy ustunliklaridan biri hisoblanadi, chunki u innovatsion yondashuvlar bilan davlat siyosatini uyg'unlashtiradi.[5]

Shuningdek, klaster tizimida ta'lim muassasalari va ilmiy-tadqiqot institutlari bilan hamkorlik alohida ahamiyatga ega. Bu jarayon malakali kadrlar tayyorlash, ilmiy ishlanmalarni ishlab chiqarishga joriy etish va innovatsion jarayonlarni rivojlantirishga xizmat qiladi. Natijada, klaster tizimi bilim va ishlab chiqarish integratsiyasini kuchaytiradi.

Klasterlar iqtisodiy raqobatbardoshlikni oshirishda bir nechta yo'nalishlarda samarali ta'sir ko'rsatadi. Birinchidan, ular ishlab chiqarish jarayonlarini optimallashtirib, innovatsiyalarni tez joriy etishga yordam beradi. Ikkinchidan, xalqaro standartlarga mos mahsulot ishlab chiqarish orqali eksport salohiyatini kengaytiradi. Uchinchidan, resurslardan oqilona foydalanish hisobiga ishlab chiqarish xarajatlarini kamaytiradi. To'rtinchidan, ekologik barqarorlik va ijtimoiy mas'uliyatni ta'minlashga xizmat qiladi.[6]

Statistik ma'lumotlar klaster tizimining iqtisodiy samaradorligini yaqqol ko'rsatadi. So'nggi yillarda O'zbekistonda sanoat ishlab chiqarishining barqaror o'sishi kuzatilmoqda. Klaster asosida faoliyat yuritayotgan korxonalarda ishlab chiqarish hajmi an'anaviy korxonalariga nisbatan sezilarli darajada yuqori. Xususan, eksport hajmi ham sezilarli oshib, yuqori qo'shilgan qiymatga ega mahsulotlar ulushi kengaymoqda.

Mehnat unumdorligi ham klaster korxonalarida yuqori bo'lib, bandlik darajasi izchil oshib bormoqda. Shu bilan birga, klaster tizimiga jalb qilingan investitsiyalar hajmi ham ortib, xorijiy investorlarning qiziqishi kuchaymoqda. Bu holat klaster modelining iqtisodiy jihatdan jozibador ekanligini tasdiqlaydi.[7]

Klaster tizimi innovatsion rivojlanishda ham muhim rol o'ynaydi. U ilmiy-tadqiqot va tajriba-konstruktorlik ishlanmalarini qo'llab-quvvatlaydi, yangi texnologiyalarni joriy etishni tezlashtiradi hamda startaplar uchun qulay innovatsion muhit yaratadi. Shuningdek, ilm-fan va ishlab chiqarish o'rtasidagi integratsiyani kuchaytirish orqali innovatsion mahsulotlar yaratishga imkon beradi.

Klaster tizimi iqtisodiy raqobatbardoshlikni oshirishda muhim institutsional mexanizm hisoblanadi. Uning samarali ishlashi iqtisodiyotning barqaror rivojlanishiga xizmat qiladi. Shu sababli, klaster tizimini yanada rivojlantirish, normativ-huquqiy bazani takomillashtirish, innovatsion faoliyatni qo'llab-quvvatlash hamda xalqaro hamkorlikni kengaytirish muhim ahamiyatga ega. Bunday yondashuv milliy iqtisodiyotning raqobatbardoshligini oshirish va barqaror iqtisodiy o'sishni ta'minlashga xizmat qiladi.[8]

XULOSA

Sanoat korxonalarida kadrlar salohiyatidan samarali foydalanish korxonaning raqobatbardoshligi, innovatsion rivojlanishi va iqtisodiy barqarorligini ta'minlovchi asosiy omillardan biri hisoblanadi. Ushbu jarayonda klaster tizimi muhim institutsional mexanizm sifatida kadrlar salohiyatini birlashtirish, rivojlantirish va undan samarali foydalanish imkonini kengaytiradi.

Tahlillar shuni ko'rsatadiki, klaster yondashuvi sanoat korxonalari, ta'lim muassasalari va ilmiy-tadqiqot markazlari o'rtasidagi integratsiyani kuchaytirib, malakali kadrlar tayyorlash va ularning kasbiy rivojlanishini uzluksiz ta'minlashga xizmat qiladi. Bu esa kadrlar salohiyatidan foydalanish samaradorligini sezilarli darajada oshiradi.

Bundan tashqari, klaster tizimi doirasida innovatsion yondashuvlarning joriy etilishi, raqamli texnologiyalardan foydalanish va bilim almashinuvi jarayonlarining kuchayishi mehnat unumdorligini oshiradi hamda ishlab chiqarish jarayonlarini optimallashtirishga olib keladi.

Umuman olganda, sanoat korxonalarida klaster tizimini rivojlantirish kadrlar salohiyatidan foydalanish samaradorligini oshirishning eng muhim yo'nalishlaridan biri bo'lib, u iqtisodiyotning barqaror rivojlanishi va milliy raqobatbardoshlikni kuchaytirishga xizmat qiladi.

Adabiyotlar, References, Литературы:

1. O'zbekiston Respublikasi Mehnat va aholini ijtimoiy muhofaza qilish vazirligi. (2023). *Bandlik bo'yicha rasmiy hisobot*. Toshkent.
2. O'zbekiston Respublikasi Markaziy banki. (2023). *Investitsiyalar va iqtisodiy o'sish hisobotlari*. Toshkent.

3. Jahon Banki. (2022). *Global klaster tizimlari va iqtisodiy samaradorlik*. Washington, D.C.
4. McKinsey Global Institute. (2021). *Clusters and competitive advantage in emerging markets*. New York.
5. Abdurahmonov, Q. H., Xolmo'minov, Sh. R., Hayitov, A. B., & Akbarov, A. M. (2004). *Personalni boshqarish* (O'quv qo'llanma). Toshkent.
6. Kibanova, A. Ya. (2014). *Upravlenie delovoy kareroy, sluzhebno-professionalnym prodvizheniem i kadrovym rezervom: Uchebno-prakticheskoe rukovodstvo*. Moskva: Prospekt.
7. Kuznetsova, I. V. (2002). *Upravlenie kadrovym potentsialom v promyshlennosti* (PhD dissertatsiya). Qozon.
8. Rasulova, F. (2020). *Kichik biznes va raqamli texnologiyalar*. Toshkent.